

E. T. Seton: jak vznikl první kmen lesní moudrosti

Jako datum vzniku prvního kmene woodcrafterských indiánů se uvádí 1. červenec 1902. Avšak již na jaře roku 1901 E. T. Seton vytvořil z uličníků, kteří systematicky ničili jeho majetek, indiánský kmen Sinway, který mu sloužil jako „pokusná laboratoř“ k ověřování nového modelu výchovy. Jeho poutavé líčení toho, jak tento „pokusný“ oddíl zakládal může být inspirací pro každého vůdce či vůdkyni. Vždyť bratr Černý vlk výrazně ovlivnil počátky skautského hnutí nejen u nás, ale i ve světě. Ukázalo se, že je autorem některých částí příručky Scouting for Boys, B. P. ho však jako spoluautora nikdy neuvedl.

KLUCI MI VYPOVĚĎELI VÁLKU

V roce 1900 jsem byl v situaci, kdy jsem mohl uskutečnit sen svého života – sen, který je společný devíti lidem z deseti. Získal jsem peníze i příležitost koupit malou opuštěnou farmu nedaleko New York City. Byl jsem nyní absolutním vlastníkem divokého lesa s kopci, skalami a stromy, několika malými lučinami a krásným potokem, který vtékal do bažinaté tišiny. Bažinu jsem snadno přeměnil v jezírko a udělal z krásného toho místa ráj ptactva a divokého života.

Postavil jsem prostou chatu a kolem místa vytvořil neproniknutelný plot z drátěného pletiva deset stop (305 cm) vysoký, nahoře ukončený ostnatým drátem.

Zde jsem se chystal strávit co nejvíce času. Zde jsem se chtěl pokusit o pěstování a zachování mnoha druhů zvířat. Každý původní druh divokého života tu měl být podporován. Radoval jsem se, že se mi splnil můj sen. Byl jsem hrdý na to, že mám svůj divoký les. Myslel jsem, že jsem jeho vlastníkem.

Avšak kluci ze sousedství byli jiného názoru. Byl jsem vetřelcem, cizincem. Obehnal jsem plotem celé území, kde všichni po celé generace sbírali oříšky, kde se volně potulovali, dělali ohničky, pásli. Zrušil jsem všem obyvatelům výsadu chodit sem střílet, neboť tu bylo plno veverek a sluk.

Kluci mi vypověděli válku. Rozhodli se, že mne vystrnadí. A jejich způsob, jak mne odtud dostat, záležel v tom, že mi udělají horkou půdu pod nohama. Rozbili mi plot, postříleli má zvířata a malovali na vrata sprosté obrázky.

Celé léto jsem musel opravovat plot, nahrazovat zvěř a znovu obnovovat náter vrat. Myslel jsem, že trpělivým neodporováním určitě zvítězím. Avšak nemělo to znatelného účinku. Noční pustošení pokračovalo.

Měl jsem však ve městě řadu přátel, kteří měli také na venkově svá sídla. Jeden z nich, zkušený muž, mi radil toto:

„To je docela jednoduchá věc, zavítat celou bandu, zastrašit je. Váhavost se připravíte o důkazy okolností, raději pošlete jejich vůdce do vězení.“

Tato rada mne poněkud zarazila. Odpověděl jsem: „Dát kluky do vězení? Vpálit jim znamení zločinu za klukovskou zbuynost? Nadělat z kluků vězně za něco, co jsem snad v jejich věku dělal také? Ne! Neodporování a osobní domluva se neosvědčila. Pokusím se nyní o něco jiného. Začnu s trochou hypnotismu.“

NÁBOR VE ŠKOLE

Věděl jsem něco o chlapcích. Jsem vlastně sám skoro jako chlapec. Chlapec je ve svých šestnácti nebo sedmnácti jeskynním člověkem. V této době je v období kmenového života. Loajálnost k tlupě je jeho vlastním náboženstvím, daleko převyšujícím každý vztah k církvi nebo státu. Britové v Indii a Římané kdekoli pravidelně jednali s necivilizovanými poddanými kmeny jednoduše a bez námahy prostřednictvím jejich vlastních náčelníků. Tímto plánem se budu řídit.

Zašel jsem proto brzy ráno po této příhodě do vesnické školy a žádal jsem učitelku, aby mi dovolila promluvit k hochům asi na pět minut. Ochotně vyhověla. Pak jsem začal: „Ať dvanáctiletí a starší chlapci všichni vstanou.“ – Vstalo jich dvanáct.

„Jsou zde dnes všichni?“

„Ne,“ tři nebo čtyři chyběli.

„Dobrá, to je správné číslo. Nuže, chlapci, zvu vás, kteří stojíte a ony čtyři, co zde nejsou, abyste příští pátek po škole přišli do mé indiánské vesnice, abychom si spolu zatábořili a to od pátku po škole do pondělka před školou. Budou tam čluny, kanoe, stany, pěkná týpí, slavníky nacpané slámou, dostatek dřeva a jídla, co hrdlo ráčí. Jediné, co žádám, doneste si dvě příkrývky. Ale pamatujte, nechci, abyste měli střelné zbraně, zápalky, tabák, nebo dokonce visku. Přijdete tedy?“

Odpovědi bylo nanejvýš výmluvné mrtvé ticho, které se kolem nás rozhostilo. Ani nejmenší náznak odpovědi, ba ani jeden účastný pohled. To byl tvrdý oříšek. Věděl jsem, že byli v mé indiánské osadě, protože to bylo zakázáno. Snad nerozuměli pozvání, opakoval jsem proto: „Upozorňuji, že nebudete nic platit. Budete mými hosty a pěkně si spolu zatáboříme.“

Stále žádná odezva, ani známka toho, že pochopili. Dvanáct hochů, tvářících se všelijak tupě, mrzutě nebo nedůvěřivě. Opakoval jsem proto své pozvání. „Ptám se, chcete-li přijít ke mně na víkend, nic vás to nebude stát.“

Stále žádná odpověď, ani pohled, jenž by byl výrazem pochopení. To mne už zarazilo. Kdyby byli řekli „ne“, nebo snad položili nějakou otázku, byl bych poznal, jaká je situace. Avšak kamenná zeď mlčení byla pro mne zklamáním. V rozpacitosti vybral jsem si štíhlého hezkého hochu se zářícíma očima, jenž stál blízko mne a oslovil jsem ho osobně:

„Nechtěl by ses vypravit do lesa na výlet, výborně by ses pobavil, a kromě zábavy neměl bys nic na práci?“ Jedinou odpověď bylo přikývnutí. Nyní jsem oslovil druhého a třetího. Pokaždé se mi dostalo jenom více nebo méně opatrného přikývnutí. I spokojil jsem se, předpokládaje, že to bylo smyslem setkání. Pak se slovy: pamatujte tedy na příští pátek po škole, odešel jsem, abych zařídil potřebné přípravy.

„SMÍME TU HULÁKAT?“

Všechny stany, týpí, čluny a kanoe byly dány do nejlepšího pořádku. Byly připraveny postele se slavníky, opatřena hojnost paliva, různé náradí ke hrám a zajištěn dostatek dobrého jídla – nejen pro dvanáct hochů, které jsem viděl, ale pro osmnáct nebo i dvacet, kteří by snad mohli přijít. Posléze jsem opatřil kuchaře na vaření a výpomoc.

Na pátek bylo vše připraveno. Ke čtvrté jsme čekali, kuchař a já – ale žádný z hochů se neukázal. Patnáct, dvacet minut po čtvrté a dosud nikdo. Nyní řekl kuchař, kterému se to nezdálo: „Povídal jsem vám, že z těch kluků žádnou radost mít nebudete. Jediné dobro, které byste jim mohl prokázat, by byl řemen, který by dobře přilehl na patřičné místo.“ – Ó nikoli, stál jsem na svém, to jsem viděl již mnohokrát a nikdy z toho nic nového nevzešlo.

I čekal jsem, stává se stále nervózně-

nějším a neklidnějším. Když bylo na hodinách již třičtvrtě na pět, nemohl jsem nevzpomenout na starý chůvin verš „hostinu strojí jeden pán, o hosty stál a ač je zval, zůstal nakonec sám.“

O páté se však strhl u hlavního vchodu ryk a bouře a najednou společně přicházeli všichni chlapci, ale ne dvanáct, které jsem ve škole viděl, ne osmnáct, pro které jsem se zařizoval, ale dvaadvacet, a každý měl pod paží dvě staré přikrývky. Myslel jsem, že se jejich příval do táborového kruhu nikdy nezastaví. Ježto to byli yenkijští hoši, přemohli malichernou ostýchavost v pěti vteřinách a první otázkou bylo: „Smíme tu hulákat?“

„Hulákat? Ovšem, třeba si plíce vykřičte, chcete-li.“

I dali se do toho. Sousedé mi pak říkali, že to bylo slyšet na dvě míle odtud a já tomu docela věřím.

Druhá otázka byla: „Můžeme se svléci?“

„Jistěže, ze všeho, co na sobě máte!“

A bylo mi velmi milé, když jsem viděl, jak všechno shazují a skáčou do jezera, neboť tam nemohli nadělat velké škody, kdežto, kdyby se potloukali po lese, nevím, jak by to bylo dopadlo.

Bylo to, jak bych si pozval nějaké divochoy, ale nazí hoši nemohou zapálit les nebo nějak příliš poškodit nábytek. Byla to pouze část toho, co se mělo dít. Chtěl jsem, aby se nejprve vybila jejich živočišná energie.

„BUDEME JAKO INDIÁNI“

Když bylo šest hodin, začalo se stmívat. Chlapci byli unaveni a hladoví. Táborový oheň už plápolal. Kuchař svolával divochoy hlasitým: „Jídlo! Jídlo!“

Chlapci se dostavili do tábora jako vojáci, oblečení a šli si pro jídlo. V řeči Písma „přišli a jedli“. Ó, jak jedli. Takovou příležitost si nesměli nechat ujít. Bylo to mnohem lepší než doma a cpali se jako dvaadvacet hrozných královských, sklapnuvše za jediný ten večer všechno jídlo, které bylo připraveno až do pondělka. Naštěstí následujícího dne byla sobota a mohli jsme se znovu zásobit.

Tábor se sytil od šesti do sedmi. Poté unaveni, nasyceni a šťastni leželi kolem plápolajícího ohně, připraveni k nové a klidnější zábavě.

Vím něco o divoších. A chlapci byli stejní jako oni. „Chcete, abych vám něco vyprávěl?“ – zeptal jsem se.

V odpovědi bylo více hrubosti než zdvořilosti, ale byla pochopitelně upřímná. „Však ste řek,“ tak začněte.

Na toto blahosklonné povolení jsem předstoupil. Vyprávěl jsem o Indiánech, životě v prérii, stupňuje své vyprávění do stále větší napínavosti, až jsem ob-

novil Cooperův lesk romantiky a Rudocha. Mezitím jsem pozoroval své hochy. Přál jsem si, aby všichni byli podmanění a chyceni a aby nebyli ospalí.

Asi v osm hodin přestalo hašteření a hrubé žertování větších hochů. Malí hoši seděli, oči jako na stopkách. Skupina se těnila kolem mne. Viděl jsem na očích těch, kteří mi byli blízko napjatý zmagnetizovaný pohled, když jsem vyprávěl napínavou příhodu o vyzvědači v nepřátelském táboře, a jak se svými hrdinskými činy pokryl slávou. Když jsem skončil vyprávění, mohl jsem na jejich tvářích vidět rozehvěnění silného zájmu. Mohl jsem je cítit v souhlase s myšlenkou obdivu a zároveň lítosti nad tím, že se ho již nedočkali.

Podle mého odhadu dostavil se pravý psychologický okamžik. Po vhodné představce, jež má následovat po každém vyvrcholení, řekl jsem přemítavě: „Hleďte chlapci, jak si představujete, že by mělo vypadat naše táboření. Válet se jen tak jako dosud, anebo to dělat po indiánském způsobu?“

Bylo ovšem jediná možná odpověď v ovzduší, které jsem promyšleně vyvolal. – „Se ví, po indiánsku, budeme jako indiáni.“

KDO BUDE NÁČELNÍKEM?

„Dobrá, i mě je to po chuti“, řekl jsem. „Nuže, pamatujte, že my tu tvoříme kmen. Vy jste bojovníci. Každý bojovník má jeden hlas. Nejprve musíme zvolit Velkého náčelníka.“

Tu ukázali první známku zdvořilosti. – „Správně, počítáme, že to budete vy,“ byla rychlá odpověď, jež se beze vši pochyby zrodila z právě vzniklého pouta sympatie.

Ihned jsem však potlačil tento návrh. „Nikoli, to nedělejte“, odpověděl jsem. „Já nebudu náčelníkem, já budu Medicinmanem. Za náčelníka potřebuji některého z vás.“

Nyní bylo dvaadvacet uchazečů o tuto funkci. Každý měl nejpřesvědčivější důvody, proč právě jeho zvolení je jedině možné. Spor vzrostl až v bouři, až jsem řekl: „Přestaňte, můžeme to snadno vyřešit jinak. Kdo z vás přemůže všechny ostatní?“

„O, to by nebylo spravedlivé,“ dotčeně volali sborem. „Jedině Hank Martin to dokáže. Je starší, větší a silnější, než kdokoli z nás.“

„Nuže, dovede-li Hank každého spouřádat, je to správné. Ale třeba si někdo z vás myslí, že může napráskat Hankovi.“

„Ano, já. A právě teď.“ A povstal jiný silný hoch, zdatný výrostek, avšak jiného ražení. Zřejmě to chtěl riskovat se zřetelem na získání možné pocty.

„Velmi dobře, jsem rád, že to vím,“ řekl jsem. „Teď však to zkusíte nebudeme, až někdy jindy.“

Nyní jsem vyhlásil volby. Martin získal volbu velmi snadno a jeho vůdcovství bylo nesporné.

„DAREBA“ V ČELE

O, jak mi kleslo srdce, když šlo o Hanku Martina. Byl ramenatý, s hranatou čelistí, šestnáctiletý, šedých očí, silný jako mladý býk, energický, samostatný a nebojácny – byl by mne mohl porazit v prvním kole. Byl to nejhorší kluk „v okrese“. Byl všeho darebáctví schopen, jeho činy už přestávaly být klukovskými výstřelky, začínali to být zločiny. Hank dospíval určitě pro káznici a tlupu chlapců sváděl s sebou. Jeho otec choval krávy a Hankovým ranním zaměstnáním byla roznáška mléka. To mu dalo mnoho příležitostí k darebnostem, která si nedal ujit. Docela dobře jsem věděl, že Hank byl umělcem, který mi pomaloval vrata. Děsil jsem se Hanka Martina. Nicméně byl zvolen vůdcem tlupy – vládl po svém božském právu a stejně nebeském neprávě. Chtěje zůstat věren svým zásadám, snažil jsem se jej získat.

Často se stává, že hoši, překypující vlastní energií a také hoši svedení, se tváří jako zlí, ačkoliv tak jen zakrývají své dobré jádro a pokrytecky se přetvařují a chcete-li je ovládnout, musíte jej přimět k tomu, aby odložili tuto svou masku.

Doufaje, že tomu tak může být i v tomto případě, vzal jsem Hanka stranou a řekl: „Podívej se, Hanku, kamarádi si tě zvolili za Velkého náčelníka kmene. Pamatuj, že to není jen pro dnešek a zítek a příští den. Náš kmen si chceme udržet po celý rok i déle, doma i venku, jako klub tak dlouho, pokud budou mít chlapci o něj zájem. Uvaž, že se máš stát vůdcem těchto malých chlapců. Doufám, že jsi příliš mužem, než abys je uvedl do nesnázi.“

Odpověděl: „Ne, neudělám nic takového.“

Byla to slova a možná, že nic víc. Nemohl jsem vědět. Nicméně mi dlouho potom vyprávěla jeho matka, že to pro něho něco znamenalo. Hank nebyl předtím nikdy osloven dospělými jako důležitá osoba, a to bylo pro něho a milou zkušeností. Ujal se svého nového úkolu a své zodpovědné postavení bral vážně jako muž.

ZÁLUDNOSTI DEMOKRACIE

To bylo ovšem daleko později. Měli jsme zatím napilno s naší volbou. Neobyčejně tlustý hoch upoutal nyní mou pozornost. Bylo mu jistě čtrnáct, ale vážil asi dvěstě-

dvacet liber. Obrátil jsem se k chlapci vedle a zeptal se: „Kdo je to?“ – Odpověděl: „Tom Sewit.“

Umínil jsem si toto: „Toto jméno a jeho zjev si zapamatuji.“

Ted jsem vyzval k jmenování druhého náčelníka. Všichni vykřikli jako jedním hlasem: „Tom Sewit, Tom Sewit.“

Rozhodně jsem nepotřeboval nějakého tlustého chlapce. Potřeboval jsem siláka, i nevšímal jsem si toho, až se ozval slabý hlas vedle mne: „Tom Barney.“ Tom Barney nabyl nějak zvláštní, ale byl lepší než tlustý hoch – „jako přístav v bouři“.

Řekl jsem: „Byl zde návrh na Toma Barneye. Kdo je pro Toma Barneye, ať zvedne ruku. „Zvedlo se pět rukou. „A pro Toma Sewita?“ Třicet osm rukou se objevilo – hotový les. Opatrně a poněkud rozpačitě jsem přepočítával. Tu jsem si všiml, že jeden hoch zvedá obě ruce. „Tady se podvádí“, řekl jsem. „Volba je neplatná, musíme hlasovat znovu.“ Pro nesl jsem vřelou řeč pro Toma Barneye, uváděje všechny důvody, které jsem si mohl vymyslet pro jeho zvolení, avšak, rozumí se, nemohl jsem zahanbit soupeře, jenž tu seděl. Předložil jsem napřed svou vlastní kandidátku, abych strhl neodvislé.

„A ted“, řekl jsem, „hlasujte poctivě. Všichni, kdo jsou pro Toma Barneye jako druhého náčelníka, ruce nahoru.“

K mému úžasu se zvedly jen dvě ruce – Barneyova a jeho bratra.

„Kdo je pro Toma Sewita?“ Čtyřicet rukou se zvedlo. Nebylo nejmenší pochyby o tom. Velmi nerad jsem oznámil, že byl zvolen Sewit. „Tome Sewite, přístup blíže a slož slib úřadu druhého náčelníka.“

Tom vystoupil. K mému úžasu nebyl vůbec tlustý hoch. Byl to omyl, do něhož jsem upadl náhodou. Sewit byl svalnatý hoch, který se mohl odvážit zápasit s Velkým náčelníkem, byli-li třeba a docela se hodil na to místo.

Nyní byl zvolen třetí náčelník a Rada dvanácti. Ještě byl vybrán jeden jako strážce ohně – jedině on zažihá oheň, kronikář a strážce wampumu (pokladník). Nakonec jsem se mezi nimi ocitl i já jako medecinman. Všichni ostatní byli prostými členy kmene.

NEVYLUČOVAT, ALE POVZBUZOVAT

Když byla zformována a ustanovena organizace, dal jsem jí ze své autority ještě zákoník a ústavu (stanovy), kterou jsem pečlivě připravil se zkušeným právníkem. Pamatoval jsem v ní na všechny případy, které nejsou obsaženy v zemském zákoníku. Můj zákoník zakazoval

vzpouru proti radě, střelné zbraně v táboře, whisky, ničení zpěvného ptactva nebo veverek, porušování pravidel hry, míření zbraní na kohokoliv a prohlašoval rytířství, laskavost, odvahu a čestnost za hlavní ctnosti.

A nyní jsme se shodli na tom, co mělo nabýt dalekosáhlého významu pro chlapce na venkově, pro mne a pro tisíce hochů kdekoli jinde. Naším heslem bylo „nejlepší z nejlepších“, co měli Indiáni. Používali jsme všeho malebného, dobrého a zdravého, co bylo u Indiánů.

Hoši chtěli také nosit péra. Řekl jsem: „Zajistě, že můžete, ale pamatujte na způsoby Indiánů. Dobrý starý Indián nenosil péro a nestrčil si je do vlasů, bylo-li ukradené. Každé péro proto bude udíleno radou jako uznání za nějaký hrdinský čin.“

Bylo pro mne podstatné, aby stupnice povzbuzovala veškerou mládež ke stoupání, ke stále vyšším cílům, nikoho předsedem nevylučujíc. Dávala možnost, aby v ní každý našel něco, v čem by se mohl zdokonalovat a tím vlastně byl absolutní. Pro atletiku vytvořil jsem stupnici, přizpůsobenou školským pravidlům, ale udílel jsem péro všem, kdo dostoupili nejvyšší třídy. Například všem, kdo ujdou čtyři míle za hodinu, nebo uběhnou 100 yardů za jedenáct vteřin. Poměrně lehčí byla stupnice plavání. Všichni, kdo uplavou sto yardů bez ohledu na čas, dostává péro za plavání.

Ve druhém oboru – tábornictví, udílel jsem pocty všem, kdo dovedli rozdělat oheň třením dřev, dovedli změřit šířku řeky, aniž by ji překročili, atd., atd.

Třetím oborem bylo studium přírody a pocty byly udíleny všem, kdo dovedli správně pojmenovat dvacet pět stromů. Padesát rostlin, padesát ptáků atd.

Vymyslel jsem hru, zvanou „lov na daňka“, která záležela v tom, že slaměná figura zvířete byla vyhledána podle stop nebo papírků či zrn (později podle stopovacích železek na botách) a zasažena šípy. Hry Stíhání nepřátelského zvěda, Honba na medvěda, zkouška bystrého zraku a dalekozrakosti byly připraveny tak, aby strhovaly zájem mladých lidí o pohyb.

Z VYVRHELŮ PARTA SPOLEHLIVÝCH PŘÁTEL

V každém ohledu přinášelo toto schéma něco zdravého, neboť v něm byla malebnost, učilo chlapce starat se sami o sebe a nabízelo jim určité náměty, co dělat. Kromě toho nikdy neopomíjelo hlavní pohnutku mladého divocha – ctižádostivost.

Na tu bylo stále pamatováno. Ta je prazákadem, popudem a hnací silou v předvádění chlapců na nové cesty života a myšlení.

Úspěch tohoto schématu překonal všechna moje očekávání. Statut dával i takovou možnost, aby hrubí a divocí hoši mohli se postavit proti učitelům i vysmívat se mínění starších, museli však odůvodnit všem spoluhráčům svůj postup ve veřejném projednávání a přijmout se všemi důsledky rozhodnutí tohoto pléna, museli ukázněně přijmout udělený přiměřený trest. Neukáznění jedinci učili se tak uznávat autoritu party a nakonec i autoritu zákona vůbec.

Podle těchto směrnic jsme hráli společné hry. A když přišlo pondělí ráno, měl jsem místo dvaadvaceti malých vyvrhelů, kteří mi prováděli různé rošťáctví, dvaadvaceti spolehlivých přátel. A mám je ještě všechny kromě čtyř, kteří složili své kosti ve Francii.

Koneckonců se ukázalo, že ani jeden z nich nebyl špatným chlapcem. Všichni se obrátili a jsou dnes dobrými občany. Hank Martin má velkou garáž a autopravu. Malý dareba, který zpronevěřil vklady, je nyní pokladníkem místního sboru celonárodní organizace. Malý patolízal, který roznášel pomluvy a klepy, je dnes státním návladním města. Tlustý hoch, který nedovedl plavat, je správcem velkého natěračského koncernu v blízkém městě. A chlapec, který kradl paštky, je nyní předsedou obchodního výboru.

Ani jeden nesešel z cesty. Všichni se osvědčili. Co by se bylo stalo, kdybych byl použil donucovací vojenské metody místo vývojové woodcrafterské cesty?

Jinými slovy, kdybych se byl řídil radou svého přítele a pohnal tyto chlapce před takový soud, který by požil nepatřičného zákona a za pouhou chlapeckou bujnost jim vtiskl pečeť zločinu, spousta jiných dobrých lidí stala by se natrvalo zločinci.

Woodcrafterští Indiáni se mohutně rozrostli. A přišlo mnoho znamenitých vychovatelů, aby shlédli tuto organizaci v praxi.

E. T. Seton, přeložil M. Vavřda, Tato stat' je součástí originálu Setonovy autobiografie Trail of an Artist – Naturalist. Když u nás v překladu M. Vavřdy vyšla pod názvem „Cesta životem a přírodou“ (Praha, Orbis, 1977), byla kapitola, z níž jsme tyto řádky vybrali, cenzurou vypuštěna.